

URZĄD STATYSTYCZNY W OPOLU

ul. ks. Hugona Kołłątaja 5B, 45-064 Opole

Wyniki wstępne

Data opracowania – 27.12.2016 r.

e-mail: SekretariatUSopl@stat.gov.pl Internet: <http://opole.stat.gov.pl/>
tel. 77 423 01 10–11, 77 423 10 01 fax 77 423 01 25

KOMUNIKAT

O SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

LISTOPAD 2016

Nr 11

- ⇒ Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w listopadzie br. kształtowało się na poziomie 94,1 tys. osób i było o 1,3% wyższe niż przed rokiem (w listopadzie ub. roku wzrost o 1,1%). Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec listopada br. wyniosła 8,7% i była o 0,9 p. proc. niższa w porównaniu z listopadem ub. roku (przed rokiem spadek o 2,1 p. proc.).
- ⇒ W listopadzie br. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 3937,39 zł i było o 4,7% wyższe niż w analogicznym miesiącu ub. roku (przed rokiem również wzrost o 4,7%).
- ⇒ Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w III kwartale br. były niższe w ujęciu rocznym o 0,8% (spadek również o 0,8% odpowiednio w III kwartale 2015 r.). Największy spadek cen zanotowano w grupie „transport” oraz „odzież i obuwie” (po 6,0%), natomiast największy wzrost – w grupie „żywność i napoje bezalkoholowe” (o 1,4%).
W listopadzie br. ceny detaliczne większości rozpatrywanych artykułów żywnościowych w relacji do analogicznego okresu ub. roku były wyższe. Konsumenci więcej płacili m.in. za masło świeże o zawartości tłuszczu ok. 82,5%, cukier biały kryształ, pomarańcze oraz ser dojrzewający (odpowiednio: o 33,2%, o 29,4%, o 11,0% i o 9,9%). Spadek cen odnotowano natomiast m.in. dla cebuli, kurcząt patroszonych oraz kaszy jęczmiennej (odpowiednio: o 27,2%, o 15,1% i o 6,8%).
- ⇒ Na rynku rolnym w stosunku do listopada 2015 r. w skupie odnotowano wzrost cen żywca wieprzowego, wołowego i mleka (odpowiednio: o 29,8%, o 7,8% i o 8,9%), a spadek cen podstawowych gatunków zbóż oraz żywca drobiowego (odpowiednio: o 10,8% i o 7,5%). W listopadzie 2015 r. w porównaniu z analogicznym okresem 2014 r. wyższe były ceny skupu podstawowych gatunków zbóż oraz żywca wołowego (odpowiednio: o 11,5% i o 4,7%), natomiast niższe ceny skupu mleka oraz żywca wieprzowego i drobiowego (odpowiednio: o 13,5%, o 13,3% i o 8,7%).
- ⇒ Produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych) ukształtowała się na poziomie o 5,2% wyższym niż przed rokiem (w listopadzie 2015 r. wyższa o 16,2%). W ujęciu rocznym odnotowano wzrost produkcji budowlano-montażowej (w cenach bieżących) o 1,4% (w listopadzie 2015 r. spadek o 15,0%).
- ⇒ Liczba mieszkań oddanych do użytkowania była o 8,9% mniejsza niż w listopadzie ub. roku (przed rokiem odnotowano wzrost o 9,7%). Najwięcej mieszkań przekazano w budownictwie indywidualnym.
- ⇒ Sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była o 8,1% wyższa niż osiągnięta w listopadzie 2015 r. (przed rokiem odnotowano jej wzrost o 7,6%). Sprzedaż hurtowa była wyższa w skali roku o 25,2% (przed rokiem wzrost o 19,2%).

SPIS TREŚCI

	<u>Strona</u>
Rynek pracy	4
Wynagrodzenia	8
Ceny detaliczne	10
Rolnictwo	12
Przemysł i budownictwo	15
Budownictwo mieszkaniowe	17
Rynek wewnętrzny	20
Wybrane dane o województwie opolskim (2015, 2016)	22
Wybrane dane o podregionach i powiatach w województwie opolskim w 2016 r.	25

UWAGI OGÓLNE

Prezentowane w Komunikacie dane:

- 1) o zatrudnieniu, wynagrodzeniach oraz o produkcji sprzedanej przemysłu i budownictwa, produkcji budowlano-montażowej, a także o sprzedaży detalicznej i hurtowej towarów dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób,
- 2) o sektorze przedsiębiorstw, dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskiwania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności prawniczej, rachunkowo-księgowej i doradztwa podatkowego, działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej,
- 3) o długotrwale bezrobotnych dotyczą osób pozostających w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy,
- 4) o cenach detalicznych dotyczą towarów żywnościowych i nieżywnościowych oraz usług, które pochodzą z notowań cen prowadzonych przez ankierów w wybranych punktach sprzedaży, w wytypowanych rejonach badania cen; ceny żywności notowane są raz w miesiącu z wyjątkiem owoców i warzyw, w zakresie których notowania cen prowadzone są dwa razy w miesiącu,
- 5) o skupie produktów rolnych obejmują skup od producentów z terenu województwa; ceny podano bez podatku VAT,
- 6) o wynikach finansowych przedsiębiorstw oraz nakładach inwestycyjnych – w ujęciu kwartalnym – dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe (z wyjątkiem przedsiębiorstw rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz szkół wyższych), w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

Dane w ujęciu wartościowym wyrażone są w cenach bieżących i stanowią podstawę dla obliczenia wskaźników struktury. Wskaźniki dynamiki zaprezentowano na podstawie wartości w cenach bieżących z wyjątkiem przemysłu, dla którego wskaźniki dynamiki podano na podstawie wartości w cenach stałych (średnie ceny bieżące 2010 r.).

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) wyliczono na podstawie danych bezwzględnych, wyrażonych z większą dokładnością niż podane w tekście i tablicach.

Dane prezentuje się w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007.

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI 2007 (PKD 2007)

skrót	pełna nazwa
sekcje	
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
handel, naprawa pojazdów samochodowych	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
zakwaterowanie i gastronomia	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
obsługa rynku nieruchomości	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
administrowanie i działalność wspierająca	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy	
produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny	produkcja wyrobów z drewna oraz korka z wyłączeniem mebli, produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania
produkcja wyrobów z metali	produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
produkcja maszyn i urządzeń	produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana
produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep	produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli
budowa budynków	roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

ZNAKI UMOWNE

- Kreska (–) — zjawisko nie wystąpiło.
- Kropka (.) — zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
- Znak (x) — wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
- Znak (*) — oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych.
- Znak (Δ) — oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji.

Dane charakteryzujące województwo opolskie można również znaleźć w publikacjach statystycznych wydawanych przez US w Opolu oraz w publikacjach ogólnopolskich GUS.

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła.

RYNEK PRACY

W listopadzie 2016 r. **przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw** wynosiło 94,1 tys. osób, tj. o 1,3% więcej niż przed rokiem. W kraju przeciętne zatrudnienie wynosiło 5791,5 tys. osób i było o 3,1% wyższe niż w listopadzie ub. roku. **Stopa bezrobocia rejestrowanego** na koniec listopada br. zarówno w województwie jak i w kraju była niższa niż przed rokiem i wyniosła odpowiednio: 8,7% wobec 9,6% oraz 8,2% wobec 9,6%.

W porównaniu z listopadem ub. roku przeciętne zatrudnienie w sekcjach o największym udziale w zatrudnieniu wzrosło m.in. w administrowaniu i działalności wspierającej (o 9,4%), transporcie i gospodarce magazynowej (o 7,1%) oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 3,9%). Spadek wystąpił w przetwórstwie przemysłowym (o 0,2%).

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw kształtowało się następująco:

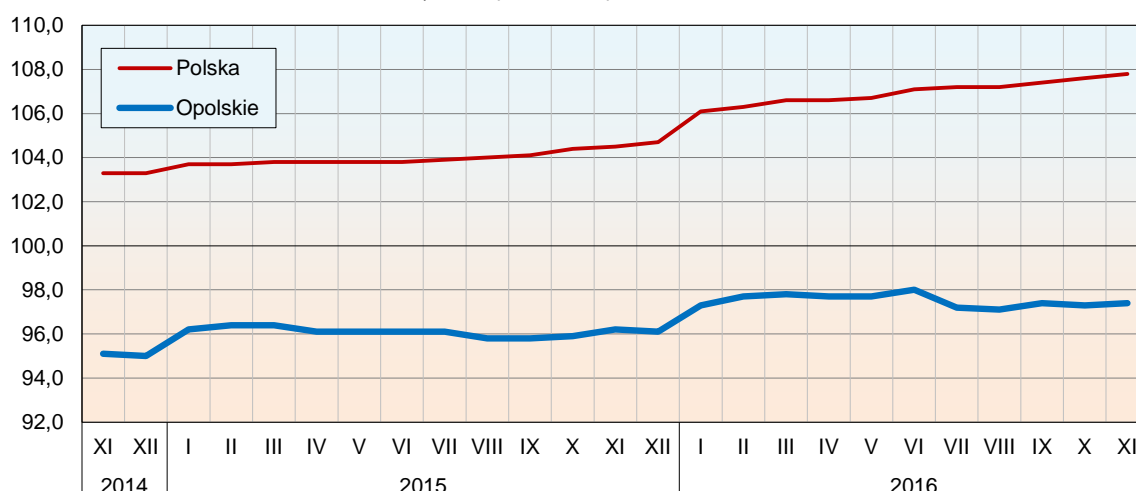
Wyszczególnienie	XI 2016		I–XI 2016	
	w tys.	XI 2015=100	w tys.	I–XI 2015=100
O g ó ł e m	94,1	101,3	93,8	100,9
w tym:				
Przemysł	54,0	99,9	54,1	100,6
górnictwo i wydobywanie	0,8	94,6	0,8	99,1
przetwórstwo przemysłowe	49,2	99,8	49,3	100,4
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^Δ	1,1	100,9	1,1	101,0
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ	2,9	103,9	2,9	103,1
Budownictwo	7,3	100,5	7,3	97,1
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	13,6	100,5	13,5	99,5
Transport i gospodarka magazynowa	7,6	107,1	7,4	104,8
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	1,2	106,3	1,2	108,9
Informacja i komunikacja	0,6	125,0	0,6	124,2
Obsługa rynku nieruchomości ^Δ	1,5	95,1	1,5	95,9
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna ^a	1,5	105,2	1,5	103,4
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	3,9	109,4	3,8	105,8

a Nie obejmuje działów: Badania naukowe i prace rozwojowe oraz Działalność weterynaryjna.

W porównaniu z październikiem br. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wzrosło o 0,1%. W sekcjach o największym udziale w zatrudnieniu wzrost odnotowano m.in. w administrowaniu i działalności wspierającej (o 1,1%), budownictwie (o 0,9%) oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 0,3%). Spadek odnotowano w przetwórstwie przemysłowym (o 0,1%).

W okresie styczeń–listopad br. roku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie 93,8 tys. osób, tj. o 0,9% wyższym niż w analogicznym okresie ub. roku. W sekcjach o największym udziale w zatrudnieniu wzrost wystąpił m.in. w administrowaniu i działalności wspierającej (o 5,8%), transporcie i gospodarce magazynowej (o 4,8%) oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 3,1%). Spadek wystąpił w budownictwie (o 2,9%) oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 0,5%).

DYNAMIKA PRZECIĘTNEGO ZATRUDNIENIA W SEKTORZE PRZEDSIĘBIORSTW (przeciętna miesięczna 2010=100)

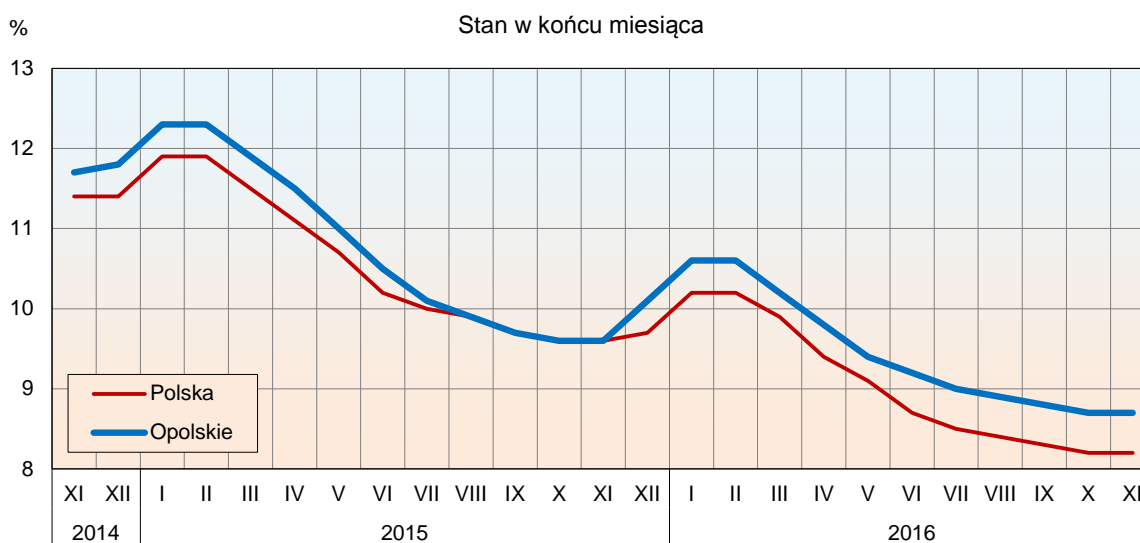
* * *

W końcu listopada br. liczba **bezrobotnych zarejestrowanych** w urzędach pracy wyniosła 31,3 tys. osób i była o 2,8 tys. osób mniejsza (o 8,2%) niż w listopadzie ub. roku, a o 0,1 tys. osób większa (o 0,4%) w porównaniu z październikiem br. Kobiety stanowiły 56,4% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych (przed rokiem – 55,0%).

Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia kształtowały się następująco:

Wyszczególnienie	XI 2015	2016	
		X	XI
Bezrobotni zarejestrowani (stan w końcu miesiąca) w tys.	34,0	31,1	31,3
Bezrobotni nowo zarejestrowani (w ciągu miesiąca) w tys.	5,3	5,1	4,6
Bezrobotni wyrejestrowani (w ciągu miesiąca) w tys.	5,1	5,5	4,4
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w końcu miesiąca) w %	9,6	8,7	8,7

STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO

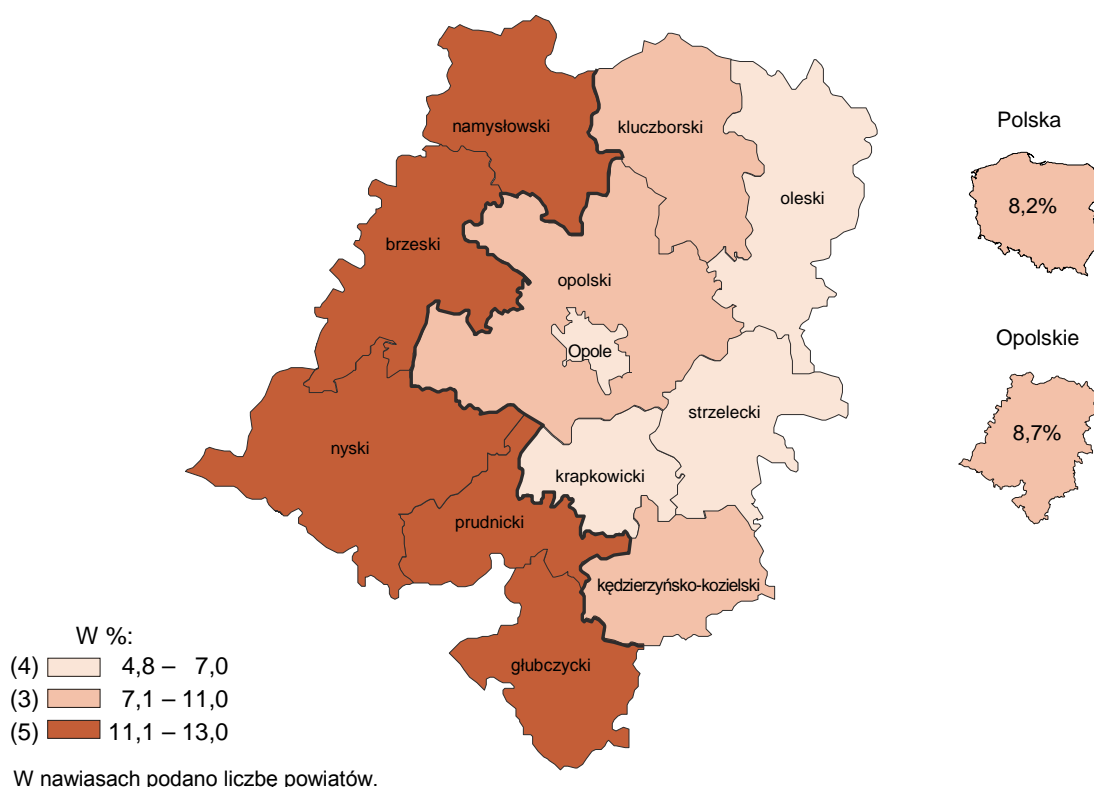

Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec listopada br. ukształtowała się na poziomie października br. i wyniosła 8,7%, tj. o 0,9 p. proc. mniej niż w listopadzie ub. roku.

Województwo opolskie pod względem wysokości stopy bezrobocia uplasowało się na 7 miejscu w kraju (najwyższą pozycję zajmowało województwo wielkopolskie ze stopą bezrobocia równą 5,0%). Do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały: prudnicki (13,0% wobec 13,6% w listopadzie ub. roku), brzeski (12,5% wobec 13,4%) oraz głubczycki (12,5% wobec 13,3%), a o najniższej – m. Opole (4,8% wobec 5,1%). W skali roku stopa bezrobocia zmniejszyła się we wszystkich powiatach. Największy spadek odnotowano w powiecie nyskim (o 2,1 p. proc.), a następnie w powiatach: strzeleckim (o 1,2 p. proc.) oraz krapkowickim, namysłowskim i oleskim (po 1,0 p. proc.).

STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO WEDŁUG POWIATÓW W 2016 R.

Stan w końcu listopada

W listopadzie br. w urzędach pracy **zarejestrowano** 4,6 tys. osób bezrobotnych, tj. mniej o 14,5% niż przed rokiem i o 10,6% niż przed miesiącem. Udział osób rejestrujących się po raz kolejny w nowo zarejestrowanych ogółem zmniejszył się w stosunku do listopada ub. roku o 0,7 p. proc. (do 84,9%). Zmniejszył się również udział osób dotychczas niepracujących (o 1,8 p. proc. do 10,5%), absolwentów (o 0,2 p. proc. do 8,2%) oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy (o 0,1 p. proc. do 3,5%).

Stopa napływu bezrobotnych do urzędów pracy (tj. stosunek nowo zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyniosła 1,3%.

W listopadzie br. z ewidencji bezrobotnych **wyrejestrowano** 4,4 tys. osób, tj. mniej o 12,6% niż w listopadzie ub. roku i o 19,0% niż w październiku br. Z tytułu podjęcia pracy (główniej przyczyny wyrejestrowania) z rejestru bezrobotnych wyłączono 2,6 tys. osób (przed rokiem – 2,8 tys.). Udział tej

kategorii osób w ogólnej liczbie wyrejestrowanych zwiększył się o 3,0 p. proc. w ujęciu rocznym i wynosił 57,9%. Spośród osób wykreślonych z ewidencji zwiększył się również odsetek osób, które dobrowolnie zrezygnowały ze statusu bezrobotnego (o 0,6 p. proc. do 5,6%). Zmniejszył się natomiast odsetek osób, które rozpoczęły szkolenia lub staż (o 1,3 p. proc. do 8,4%), osób, które nie potwierdziły gotowości do podjęcia pracy (o 1,2 p. proc. do 17,3%), osób, które nabyły prawo do świadczeń przedemerytalnych (o 0,4 p. proc. do 1,6%) oraz osób, które nabyły prawa emerytalne lub rentowe (o 0,1 p. proc. do 0,9%).

Stopa odpływu bezrobotnych z urzędów pracy (tj. stosunek liczby bezrobotnych wyrejestrowanych w danym miesiącu do liczby bezrobotnych na koniec poprzedniego miesiąca) wynosiła 14,3%.

W końcu listopada br. **bez prawa do zasiłku** pozostawało 27,5 tys. bezrobotnych i ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem zwiększył się w porównaniu z analogicznym miesiącem ub. roku o 1,0 p. proc. (do 87,9%).

Bezrobotni będący w **szczególnej sytuacji na rynku pracy** w końcu listopada br. stanowili 87,0% ogólnej liczby bezrobotnych (przed rokiem – 87,1%). Do bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczane są m.in. osoby długotrwale bezrobotne. Udział tych osób w liczbie zarejestrowanych ogółem zwiększył się w skali roku o 0,6 p. proc. (do 54,6%).

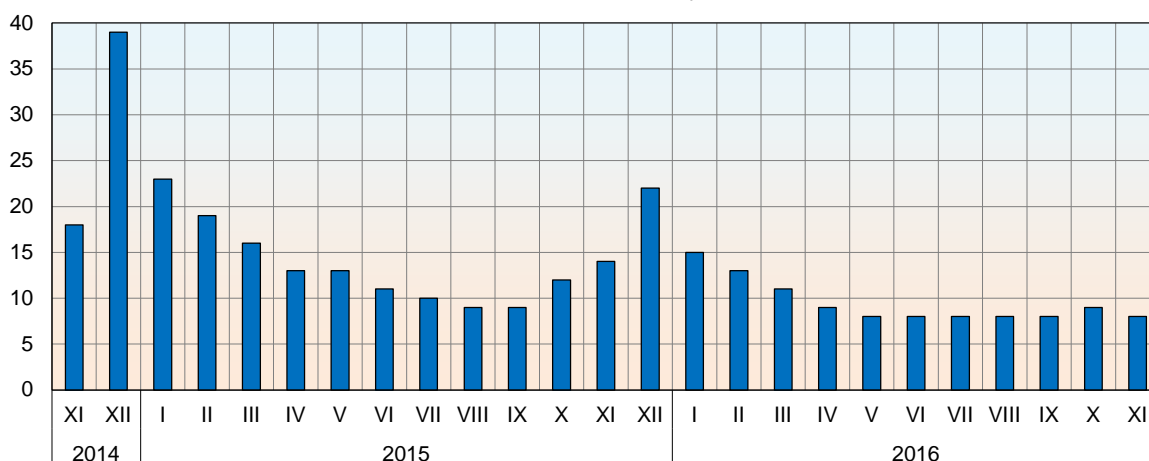
Wybrane kategorie bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy (stan w końcu miesiąca):

Bezrobotni	XI 2015	2016	
		X	XI
w % ogółem bezrobotnych			
Do 30 roku życia	28,3	27,4	26,9
w tym do 25 roku życia	14,5	13,6	13,2
Powyżej 50 roku życia	31,7	31,9	32,2
Długotrwale	54,0	54,6	54,6
Posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	16,7	18,5	18,5
Niepełnosprawni	6,5	7,0	7,0

W porównaniu z listopadem ub. roku zwiększył się udział osób posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia (o 1,8 p. proc. do 18,5%), osób powyżej 50 roku życia (o 0,5 p. proc. do 32,2%) oraz niepełnosprawnych (o 0,5 p. proc. do 7,0%). Zmniejszył się natomiast udział osób do 30 roku życia (o 1,4 p. proc. do 26,9%).

BEZROBOTNI NA 1 OFERTĘ PRACY

Stan w końcu miesiąca

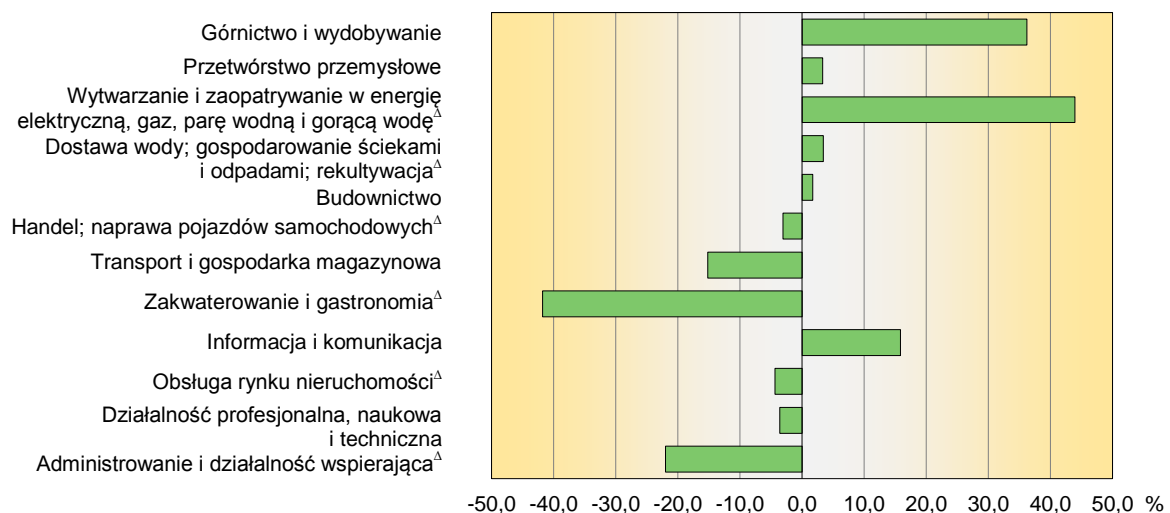

W listopadzie br. do urzędów pracy zgłoszono 4,2 tys. ofert zatrudnienia, tj. więcej o 1,3 tys. niż przed rokiem i o 0,7 tys. niż przed miesiącem. W końcu listopada br. na 1 ofertę pracy przypadało 8 bezrobotnych (przed rokiem – 14, przed miesiącem – 9).

WYNAGRODZENIA

W listopadzie br. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 3937,39 zł i było o 4,7% wyższe niż w analogicznym miesiącu ub. roku. W kraju przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w omawianym okresie wynosiło 4329,71 zł i wzrosło o 4,0% w porównaniu z listopadem ub. roku.

ODCHYLENIA WZGLĘDNE PRZECIĘTNYCH MIESIĘCZNYCH WYNAGRODZEŃ BRUTTO OD ŚREDNIEGO WYNAGRODZENIA W SEKTORZE PRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE W LISTOPADZIE 2016 R.

W odniesieniu do przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w województwie w listopadzie br. wyższe wynagrodzenie otrzymywali zatrudnieni m.in. w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 43,9%), górnictwo i wydobywanie (o 36,2%) oraz informacja i komunikacja (o 15,8%). Niższe wynagrodzenie brutto od przeciętnego w województwie wystąpiło m.in. w zakwaterowaniu i gastronomii (o 41,8%), administrowaniu i działalności wspierającej (o 22,0%) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (o 15,2%).

W porównaniu z listopadem ub. roku wzrost przeciętnego wynagrodzenia odnotowano m.in. w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 19,6%), administrowanie i działalność wspierająca (o 8,0%) oraz obsługa rynku nieruchomości (o 7,9%). Spadek wynagrodzenia odnotowano w górnictwie i wydobywaniu (o 4,3%) oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 2,4%).

W odniesieniu do października br. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto było wyższe o 2,4%. Wzrost wynagrodzenia odnotowano m.in. w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca (o 6,9%), górnictwo i wydobywanie (o 3,8%) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 3,4%). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto obniżyło się m.in. w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 5,5%), informacji i komunikacji (o 1,5%) oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 0,6%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw kształtowały się następująco:

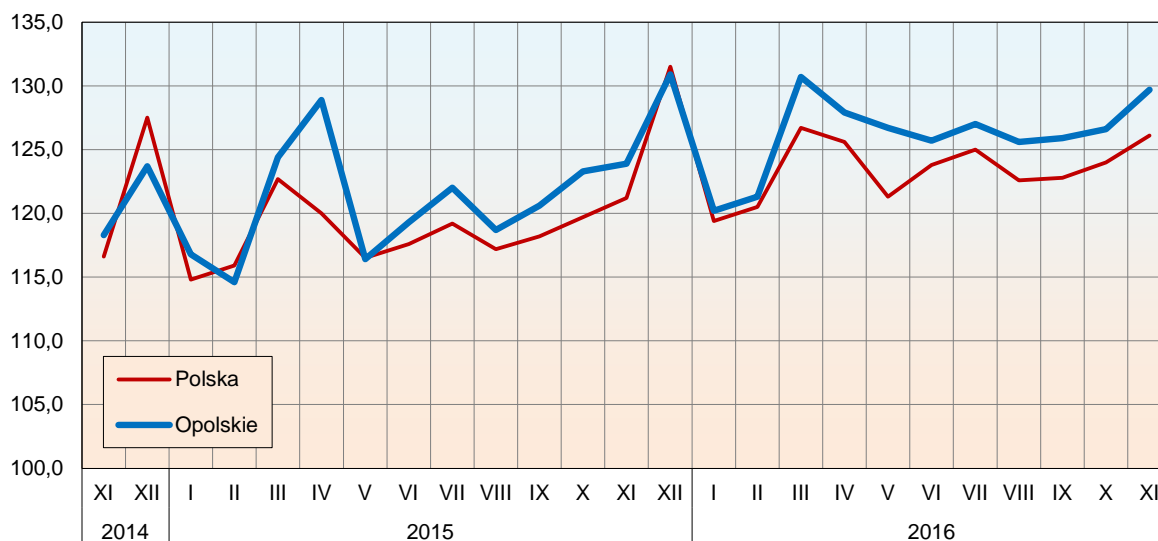
Wyszczególnienie	XI 2016		I–XI 2016	
	w zł	XI 2015=100	w zł	I–XI 2015=100
O g ó ł e m	3937,39	104,7	3836,78	104,4
w tym:				
Przemysł	4118,97	104,5	4021,02	104,1
górnictwo i wydobywanie	5360,79	95,7	5022,32	100,5
przetwórstwo przemysłowe	4068,59	104,5	3967,59	104,2
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^Δ	5666,51	119,6	5656,52	107,6
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ	4071,45	101,4	4056,98	103,2
Budownictwo	4004,25	101,5	3907,84	107,1
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	3815,64	106,8	3685,97	106,8
Transport i gospodarka magazynowa	3338,83	106,7	3230,02	103,9
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	2292,13	104,6	2219,61	105,5
Informacja i komunikacja	4560,00	101,8	4640,48	103,0
Obsługa rynku nieruchomości ^Δ	3763,47	107,9	3672,94	105,8
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna ^Δ	3797,58	97,6	3863,04	96,6
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	3070,91	108,0	2894,83	100,9

a Nie obejmuje działów: Badania naukowe i prace rozwojowe oraz Działalność weterynaryjna.

W okresie styczeń–listopad br. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 3836,78 zł i było o 4,4% wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku. Wzrost odnotowano m.in. w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 7,6%), budownictwie (o 7,1%) oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 6,8%). Spadek wynagrodzenia wystąpił w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 3,4%).

DYNAMIKA PRZECIĘTNEGO MIESIĘCZNEGO WYNAGRODZENIA BRUTTO W SEKTORZE PRZEDSIĘBIORSTW

(przeciętna miesięczna 2010=100)

CENY DETALICZNE

W województwie opolskim w III kwartale 2016 r. ceny towarów i usług spadły w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku o 0,8% (spadek również o 0,8% przed rokiem). Największy spadek cen wystąpił w grupie „odzież i obuwie” oraz w zakresie transportu (po 6,0%). Niższe ceny odnotowano także w zakresie rekreacji i kultury, mieszkań oraz zdrowia (o 3,7%, o 1,1% i o 0,5%). Wolniej niż w III kw. 2015 rosły ceny w zakresie edukacji (o 0,3% wobec 0,7%). Największy wzrost cen odnotowano w zakresie żywności i napojów bezalkoholowych (o 1,4%). Wzrost cen odnotowano również w grupie napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (o 0,9%).

Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w województwie opolskim kształtowały się następująco:

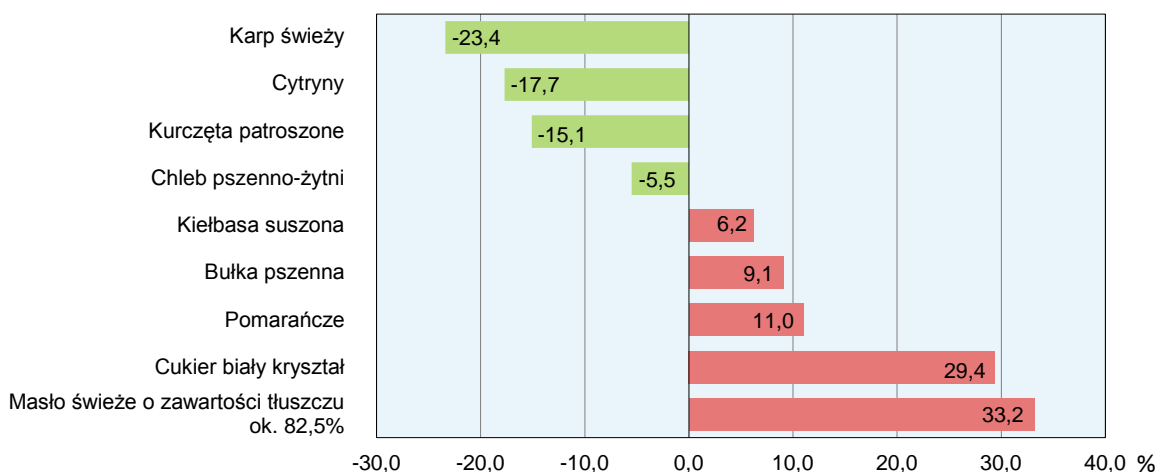
Wyszczególnienie	2015		2016	
	II kw.	III kw.	II kw.	III kw.
	analogiczny okres roku poprzedniego=100			
O g ó ł e m	98,9	99,2	99,1	99,2
Żywność i napoje bezalkoholowe	98,1	98,8	100,7	101,4
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	100,4	101,0	101,5	100,9
Odzież i obuwie	94,3	95,1	94,9	94,0
Mieszkanie	100,6	100,4	98,5	98,9
Zdrowie	100,6	102,3	101,4	99,5
Transport	92,0	92,8	93,3	94,0
Rekreacja i kultura	101,3	101,9	96,8	96,3
Edukacja	100,8	100,7	100,4	100,3

W listopadzie br. ceny większości rozpatrywanych artykułów żywnościowych były wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku.

W grupie „pieczywo i produkty zbożowe” więcej należało zapłacić za bułkę pszenną, mąkę pszenną oraz ryż (odpowiednio: o 9,1%, o 5,3% i o 2,5%), natomiast mniej za kaszę jęczmienną oraz chleb pszenno-żytni (odpowiednio: o 6,8% i o 5,5%).

ZMIANY CEN DETALICZNYCH WYBRANYCH ARTYKUŁÓW ŻYWNOSCIOWYCH W LISTOPADZIE 2016 R.

(wzrost/spadek w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego)

W grupie „mięso” w porównaniu z listopadem ub. roku konsumenci płacili więcej za mięso wieprzowe z kością – schab środkowy, mięso wołowe z kością – rostbef oraz mięso wołowe bez kości – z udźca (odpowiednio: o 4,8%, o 3,7% i o 1,4%). Mniej niż przed rokiem płacono za kurczęta patroszone (o 15,1%). Wśród badanych wędlin wzrost cen dotyczył kielbasy suszonej oraz kielbasy wędzonej (odpowiednio: o 6,2% i o 3,4%), natomiast niższa niż przed rokiem była cena szynki wieprzowej gotowanej (o 6,2%).

Wzrost ceny w skali roku odnotowano dla filetów mrożonych z morszczuka (o 8,0%), natomiast spadła cena karpia świeżego (o 23,4%).

W grupie „mleko, sery i jaja” w listopadzie w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku najwyższy wzrost ceny odnotowano dla sera dojrzewającego (o 9,9%). Więcej płacono również za mleko krowie spożywcze o zawartości tłuszczu 3–3,5%, sterylizowane oraz ser twarogowy półtłusty (odpowiednio: o 6,9% i o 4,0%). Konsumenci płacili mniej za śmietanę o zawartości tłuszczu 18%, jaja kurze świeże oraz mleko krowie o zawartości tłuszczu 2–2,5% (odpowiednio: o 3,0%, o 2,4% i o 2,3%).

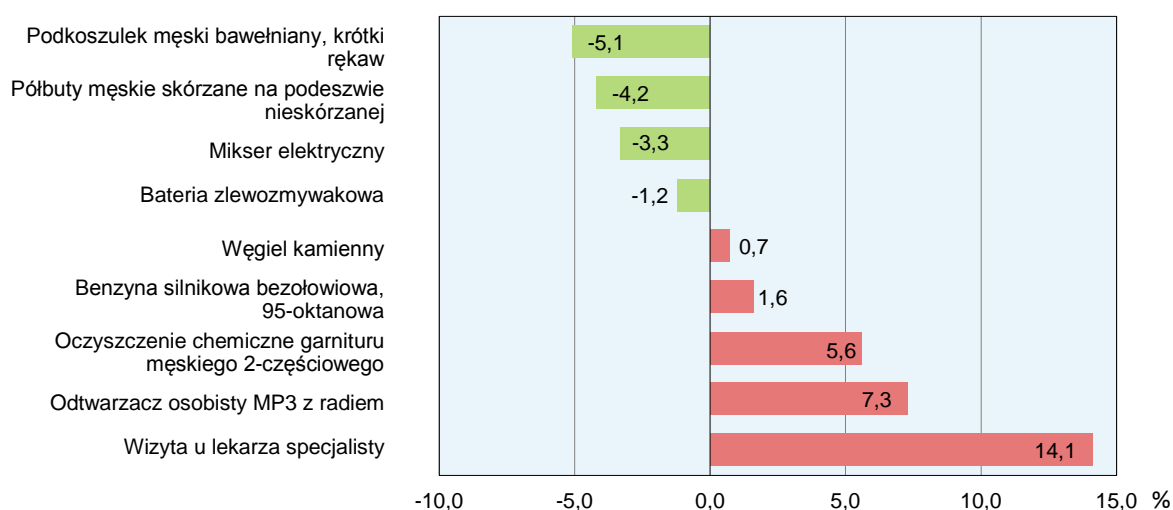
W grupie „owoce i warzywa” w odniesieniu do listopada ub. roku największy wzrost cen dotyczył pomarańczy (o 11,0%), natomiast mniej płacono za cebulę, marchew, ziemniaki, cytryny oraz jabłka (odpowiednio: o 27,2%, o 25,0%, o 18,3%, o 17,7% i o 8,3%).

Wśród pozostałych artykułów żywnościowych największy wzrost cen odnotowano dla cukru białego, kryształ (o 29,4%). Konsumenci płacili więcej również za herbatę czarną, liściastą oraz sok jabłkowy (odpowiednio: o 7,9% i o 2,7%), spadła natomiast cena czekolady mlecznej oraz kawy naturalnej mielonej (odpowiednio: o 4,2% i o 3,6%).

W grupie „oleje i pozostałe tłuszcze” nastąpił wzrost ceny masła świeżego o zawartości tłuszczu ok. 82,5% oraz margaryny (odpowiednio: o 33,2% i o 5,5%), natomiast niższa była cena oleju rzepakowego produkcji krajowej (o 1,7%).

ZMIANY CEN DETALICZNYCH WYBRANYCH TOWARÓW NIEŻYWNOŚCIOWYCH I USŁUG KONSUMPCYJNYCH W LISTOPADZIE 2016 R.

(wzrost/spadek w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego)

W grupie towarów i usług związanych z użytkowaniem mieszkania w porównaniu z listopadem ub. roku zanotowano wzrost opłat za wywóz śmieci segregowanych i niesegregowanych w budynkach wielorodzinnych, ciepłą wodę oraz zaopatrzenie w zimną wodę z miejskiej sieci wodociągowej

(odpowiednio: o 6,1%, o 5,3%, o 5,0% i o 3,4%). Wyższa niż przed rokiem była również opłata za centralne ogrzewanie (o 5,5%) oraz cena węgla kamiennego (o 0,7%).

W zakresie transportu w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku wzrosła cena przejazdu taksówką osobową, taryfa dzienna (o 3,5%), a cena biletu normalnego na przejazd jednorazowy autobusem miejskim pozostała na niezmiennym poziomie. Ceny benzyny silnikowej bezołowiowej, 95-oktanowej oraz oleju napędowego zwiększyły się (odpowiednio: o 1,6% i o 1,2%).

W grupie „odzież i obuwie” w porównaniu z listopadem ub. roku więcej należało zapłacić za spodnie (6–11 lat) z tkaniny typu jeans, garnitur męski 2-częściowy z tkaniny z udziałem wełny oraz koszulę męską z elanobawełny, długi rękaw (odpowiednio: o 11,7%, o 3,4% i o 0,6%). Spadek ceny w skali roku odnotowano dla podkoszulka męskiego bawełnianego, krótki rękaw oraz rajstop damskich gładkich, 15 den (odpowiednio: o 5,1% i o 3,9%).

Na przestrzeni roku wzrosła cena półbutów damskich skórzanych na podszewie nieskórzanej (o 1,6%), natomiast spadła cena półbutów męskich skórzanych na podszewie nieskórzanej (o 4,2%).

W odniesieniu do listopada ub. roku odnotowano wzrost opłaty za wizytę u lekarza specjalisty (o 14,1%), a także ceny biletu do kina (o 0,3%).

W zakresie sprzętu RTV i AGD w stosunku do listopada ub. roku wzrosła cena odtwarzacza osobistego MP3 z radiem oraz kuchni mikrofalowej o pojemności 16–20 l (odpowiednio: o 7,3% i o 5,4%), natomiast spadła cena miksera elektrycznego (o 3,3%).

ROLNICTWO

W listopadzie br. średnia temperatura powietrza dla stacji Opole ukształtowała się na poziomie 4,4°C, przy czym maksymalna temperatura wyniosła 16,6°C, a minimalna minus 5,0°C. W omawianym miesiącu odnotowano 15 dni z opadami atmosferycznymi, a ich suma wyniosła 39,3 mm. Wystąpił 1 dzień z pokrywą śnieżną o maksymalnej grubości 1 cm.

Skup zbóż^a kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	VII–XI 2016		XI 2016		
	w tys. t	analogiczny okres roku poprzedniego=100	w tys. t	XI 2015=100	X 2016=100
Ziarno zbóż podstawowych ^b	450,1	112,2	55,6	97,1	108,7
w tym:					
pszenica	382,1	116,2	51,5	98,4	114,5
żyto	5,0	77,5	0,3	99,6	165,3

^a Bez skupu realizowanego przez osoby fizyczne. ^b Obejmuje: pszenicę, żyto, jęczmień, owies, pszenżyto; łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego.

W okresie lipiec–listopad 2016 r. **skup zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego)** ukształtował się na poziomie 450,1 tys. t i był wyższy o 12,2% niż odpowiednio przed rokiem. W omawianym okresie skupiono 382,1 tys. t pszenicy (tj. o 16,2% więcej niż przed rokiem) i 5,0 tys. t żyta (tj. o 22,5% mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego).

W listopadzie br. skupiono łącznie 55,6 tys. t zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), tj. mniej o 2,9% w porównaniu z analogicznym okresem 2015 r., a więcej o 8,7% w relacji do października br. Największy udział w skupie zbóż miała pszenica, która stanowiła 92,7%

skupu zbóż podstawowych. Skup pszenicy w listopadzie br. osiągnął poziom 51,5 tys. t i był niższy o 1,6% niż przed rokiem, natomiast wyższy o 14,5% w porównaniu z październikiem br.

Skup podstawowych produktów zwierzęcych^a kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	I–XI 2016		XI 2016		
	w tys. t	I–XI 2015=100	w tys. t	XI 2015=100	X 2016=100
Żywiec rzeźny ^b	102,3	98,8	7,7	97,8	101,4
w tym:					
bydło (bez cieląt)	5,9	116,8	0,2	95,3	162,2
trzoda chlewna	48,6	93,0	3,5	95,2	101,5
drób	47,9	103,5	4,1	100,3	99,8
Mleko ^c	228,2	100,8	18,8	95,4	93,4

a Bez skupu realizowanego przez osoby fizyczne. b Obejmuje: bydło, cielęta, trzodę chlewną, owce, konie i drób; w wadze żywej. c W milionach litrów.

W okresie styczeń–listopad br. skupiono 102,3 tys. t **żywca rzeźnego (w wadze żywej)** tj. o 1,2% mniej niż w tym samym okresie 2015 r. W stosunku do danych notowanych przed rokiem wyższy był skup żywca wołowego i drobiowego (odpowiednio: o 16,8% i o 3,5%), a niższy żywca wieprzowego (o 7,0%).

W listopadzie br. skup żywca rzeźnego (w wadze żywej) wyniósł 7,7 tys. t i był niższy o 2,2% niż przed rokiem, a wyższy o 1,4% w porównaniu z październikiem br. W omawianym miesiącu producenci rolni dostarczyli do skupu 4,1 tys. t żywca drobiowego, 3,5 tys. t żywca wieprzowego i 0,2 tys. t żywca wołowego.

W ujęciu rocznym odnotowano wzrost skupu żywca drobiowego (o 0,3%), a spadek skupu żywca wieprzowego i wołowego (odpowiednio: o 4,8% i o 4,7%). W odniesieniu do października br. wyższy był skup żywca wołowego i wieprzowego (odpowiednio: o 62,2% i o 1,5%), a niższy żywca drobiowego (o 0,2%).

W okresie styczeń–listopad br. skupiono 228,2 mln l **mleka**, tj. o 0,8% więcej niż przed rokiem.

W listopadzie br. skup mleka ukształtował się na poziomie 18,8 mln l i był niższy o 4,6% w ujęciu rocznym, a w relacji do października br. o 6,6%.

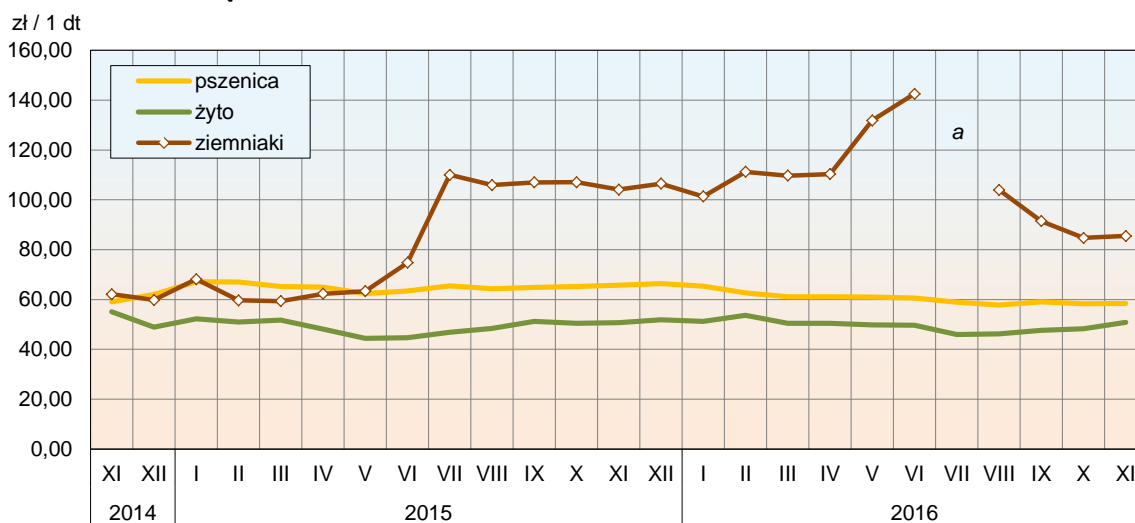
Przeciętne ceny podstawowych produktów rolnych kształtowały się następująco:

Wyszczególnienie	Ceny w skupie					Ceny na targowiskach				
	XI 2016			I–XI 2016		XI 2016			I–XI 2016	
	zł	XI 2015= =100	X 2016= =100	zł	I–XI 2015= =100	zł	XI 2015= =100	X 2016= =100	zł	I–XI 2015= =100
Ziarno zbóż ^a za 1 dt:										
pszenica	58,46	89,0	100,2	60,05	92,0	71,50	92,9	89,4	81,68	106,9
żyto	50,88	100,4	105,5	49,02	99,7	70,00	91,3	x	74,00	120,2
Ziemniaki ^b za 1 dt	39,81	104,7	98,7	48,04	86,5	85,46	82,1	100,9	107,26	128,0
Żywiec rzeźny za 1 kg wagi żywej:										
w tym:										
bydło (bez cieląt) ...	6,22	107,8	106,9	5,59	95,4	.	x	x	.	x
trzoda chlewna	4,96	129,8	98,3	4,57	108,5	.	x	x	.	x
drób	2,99	92,5	92,2	3,36	93,9	.	x	x	.	x
Mleko za 1 hl	124,87	108,9	107,4	109,41	92,8	.	x	x	.	x

a W skupie bez ziarna siewnego. b Na targowiskach jadalne późne.

W listopadzie br. za 1 dt zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego) płacono średnio 58,29 zł, tj. mniej o 10,8% niż przed rokiem i o 0,1% w odniesieniu do października br. W omawianym miesiącu w punktach skupu za 1 dt pszenicy płacono 58,46 zł, jęczmienia 57,37 zł, a żyta 50,88 zł. W ujęciu rocznym ceny skupu żyta były wyższe (o 0,4%), a pszenicy i jęczmienia niższe (odpowiednio: o 11,0% i o 10,2%). W porównaniu z październikiem br. wyższe były ceny skupu żyta i pszenicy (odpowiednio o: 5,5% i o 0,2%), a niższe ceny skupu jęczmienia (o 3,5%). W okresie styczeń–listopad br. za 1dt pszenicy w punktach skupu płacono średnio 60,05 zł, jęczmienia 59,70 zł, a żyta 49,02 zł. W stosunku do analogicznego okresu 2015 r. niższe były średnie ceny skupu pszenicy, jęczmienia i żyta (odpowiednio: o 8,0%, o 2,4% i o 0,3%).

PRZECIĘTNE CENY SKUPU ZBÓŻ I TARGOWISKOWE CENY ZIEMNIAKÓW

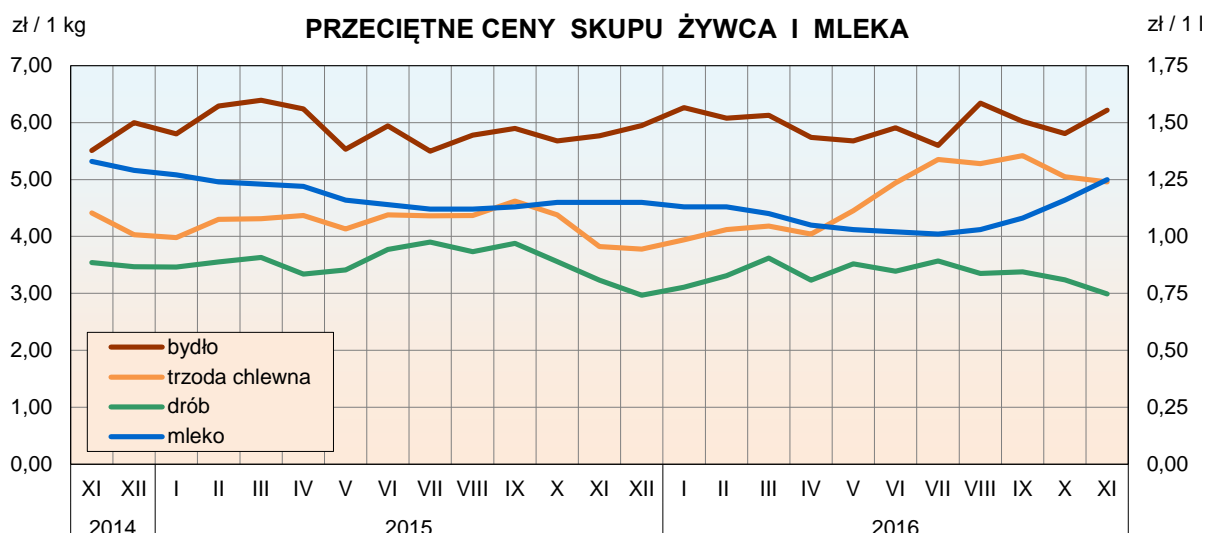

a Brak notowań cen ziemniaków późnych.

W listopadzie br. w skupie za 1 dt ziemniaków płacono 39,81 zł, a na targowiskach 85,46 zł. Cena ziemniaków w punktach skupu była wyższa o 4,7% w odniesieniu do listopada 2015 r., natomiast niższa o 1,3% w stosunku do października br. Na targowiskach cena ziemniaków była niższa w ujęciu rocznym o 17,9%, a wyższa o 0,9% w porównaniu z październikiem br.

W omawianym miesiącu br. w skupie za 1 kg żywca wołowego płacono 6,22 zł, żywca wieprzowego 4,96 zł, a żywca drobiowego 2,99 zł. Ceny skupu żywca wieprzowego i wołowego były wyższe niż rok wcześniej (odpowiednio: o 29,8% i o 7,8%), natomiast niższe żywca drobiowego (o 7,5%). W ujęciu miesięcznym odnotowano wyższe ceny skupu żywca wołowego (o 6,9%), a niższe żywca drobiowego i wieprzowego (odpowiednio: o 7,8% i o 1,7%).

W okresie styczeń–listopad br. w punktach skupu za 1 kg żywca wołowego płacono średnio 5,59 zł, żywca wieprzowego 4,57 zł, a żywca drobiowego 3,36 zł. W odniesieniu do analogicznego okresu 2015 r. wzrosły ceny skupu żywca wieprzowego (o 8,5%), a spadły przeciętne ceny skupu żywca drobiowego i wołowego (odpowiednio: o 6,1% i o 4,6%).

W listopadzie br. cena 1 hl mleka w punktach skupu wynosiła 124,87 zł, tj. więcej o 8,9% niż przed rokiem i o 7,4% w stosunku do października br.

Średnia cena skupu mleka w okresie styczeń–listopad br. ukształtowała się na poziomie 109,41 zł/hl i była niższa o 7,2% w porównaniu z analogicznym okresem 2015 r.

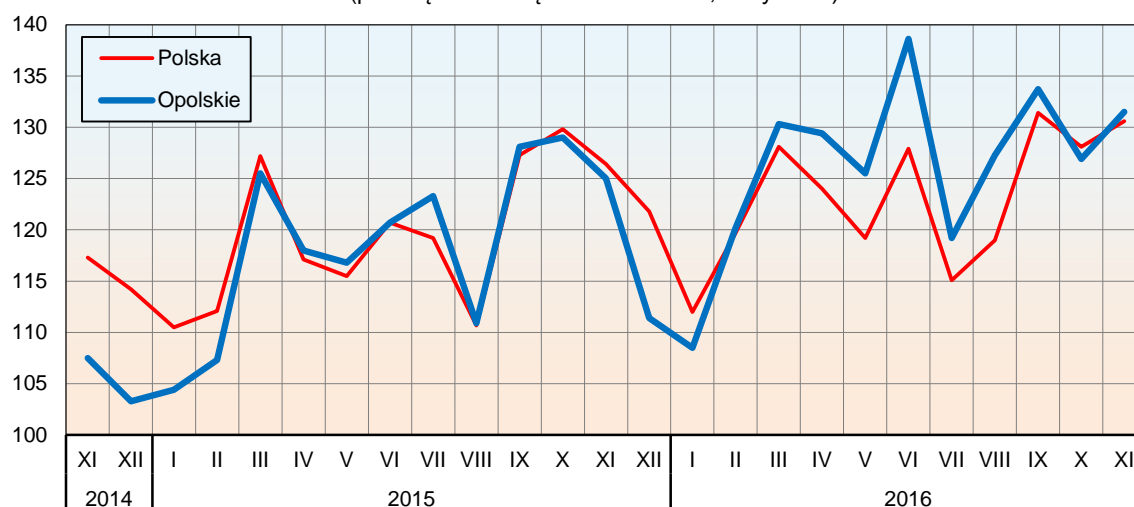
PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO

W listopadzie br. **produkcja sprzedana przemysłu** osiągnęła wartość (w cenach bieżących) 2138,7 mln zł i była (w cenach stałych) wyższa o 5,2% niż przed rokiem i o 3,6% w odniesieniu do października br. (w kraju odpowiednio: o 3,3% i o 1,9%).

Odnotowano wzrost **produkcji budowlano-montażowej** (w cenach bieżących) o 1,4% w odniesieniu do listopada ub. roku, a spadek o 8,9% w porównaniu z październikiem br.

DYNAMIKA PRODUKCJI SPRZEDANEJ PRZEMYSŁU

(przeciętna miesięczna 2010=100; ceny stałe)

W ujęciu rocznym wzrost produkcji sprzedanej przemysłu odnotowano we wszystkich sekcjach grupujących przemysł. Największy wystąpił w przetwórstwie przemysłowym (o 5,4%) oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 3,4%).

Wyższy od zanotowanego w listopadzie 2015 r. poziom produkcji sprzedanej przemysłu odnotowano w 18 działach (spośród 28 występujących w województwie), a ich łączny udział w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem wynosił 74,8%.

Uwzględniając działy o znaczącym udziale w produkcji sprzedanej przemysłu (powyżej 10%) wzrost w odniesieniu do analogicznego miesiąca ub. roku odnotowano w produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 12,6%). Spadek zanotowano w produkcji artykułów spożywczych (o 4,7%).

Dominujące działy zapewniały miejsca pracy dla 16,1% ogółu zatrudnionych w przemyśle.

Dynamika (w cenach stałych) i struktura (w cenach bieżących) produkcji sprzedanej przemysłu kształtowały się następująco:

Wyszczególnienie	XI 2016	I–XI 2016	
		analogiczny okres roku poprzedniego=100	w odsetkach
O g ó ł e m	105,2	106,4	100,0
Górnictwo i wydobywanie	101,9	99,6	1,1
Przetwórstwo przemysłowe	105,4	106,5	95,2
w tym produkcja:			
artykułów spożywczych	95,3	104,2	17,9
wyrobów z drewna oraz korka, słomy i wikliny ^Δ	124,6	129,8	4,6
chemikaliów i wyrobów chemicznych	112,6	104,3	12,3
wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	103,0	109,4	5,7
wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	112,4	104,8	10,1
wyrobów z metali ^Δ	117,7	114,8	9,8
urządzeń elektrycznych	120,6	120,5	5,4
maszyn i urządzeń ^Δ	88,5	82,2	3,1
pojazdów samochodowych, przyczep i naczep ^Δ	104,3	110,7	8,6
mebli	115,0	109,4	2,1
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^Δ	103,4	104,0	1,4
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ	102,8	107,9	2,3

W porównaniu z październikiem br. produkcja sprzedana przemysłu wzrosła w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 16,8%), przetwórstwo przemysłowe (o 3,6%) oraz w dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 0,4%). Spadek zanotowano w górnictwie i wydobywaniu (o 5,1%).

Wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego, w listopadzie 2016 r. wynosiła (w cenach bieżących) 39,6 tys. zł i była (w cenach stałych) o 5,3% wyższa niż przed rokiem, przy niższym o 0,1% przeciętnym zatrudnieniu oraz wzroście przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto o 4,5%.

W okresie styczeń–listopad br. produkcja sprzedana przemysłu wynosiła (w cenach bieżących) 22656,0 mln zł i była (w cenach stałych) wyższa o 6,4% niż w analogicznym okresie ub. roku.

W listopadzie br. **produkcja sprzedana budownictwa** (w cenach bieżących) wynosiła 272,5 mln zł i była o 1,1% niższa niż w listopadzie ub. roku.

Przeciętne zatrudnienie w budownictwie było o 0,5% wyższe niż w listopadzie 2015 r., przy wzroście przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto o 1,5%.

Wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa na 1 zatrudnionego w listopadzie br. wynosiła 37,1 tys. zł i była o 1,6% niższa (w cenach bieżących) niż przed rokiem.

W okresie styczeń–listopad br. produkcja sprzedana budownictwa osiągnęła wartość 2804,0 mln zł, tj. o 3,0% niższą w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku.

Produkcja budowlano-montażowa (w cenach bieżących) w listopadzie br. ukształtowała się na poziomie 114,2 mln zł i stanowiła 41,9% ogółu produkcji sprzedanej budownictwa. W stosunku do listopada ub. roku produkcja budowlano-montażowa zwiększyła się o 1,4%, natomiast w stosunku do ubiegłego miesiąca zmniejszyła się o 8,9%.

W skali roku odnotowano wzrost produkcji budowlano-montażowej w jednostkach, których podstawowym rodzajem działalności była budowa budynków, natomiast spadek w podmiotach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej oraz w jednostkach wykonujących roboty budowlane specjalistyczne.

Dynamika i struktura (w cenach bieżących) produkcji budowlano-montażowej kształtowały się następująco:

Wyszczególnienie	XI 2016	I–XI 2016	
	analogiczny okres roku poprzedniego=100	w odsetkach	
O g ó ł e m	101,4	95,7	100,0
Budowa budynków ^Δ	130,1	100,1	43,6
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej ^Δ	81,2	90,8	27,0
Roboty budowlane specjalistyczne	87,9	94,1	29,4

W porównaniu z październikiem br. spadek produkcji zanotowano w podmiotach wykonujących roboty budowlane specjalistyczne (o 22,8%) oraz w jednostkach specjalizujących się w budowie budynków (o 6,1%), natomiast wzrost w podmiotach, których podstawowym rodzajem działalności była budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 6,2%).

W okresie styczeń–listopad br. produkcja budowlano-montażowa ukształtowała się na poziomie 1177,9 mln zł, tj. o 4,3% niższym od notowanego przed rokiem.

BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE

W listopadzie br. w województwie opolskim w porównaniu z analogicznym miesiącem ub. roku zwiększyła się liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym (o 61,0%). Zmniejszyła się natomiast liczba mieszkań których budowę rozpoczęto oraz mieszkań oddanych do użytkowania (odpowiednio: o 30,5% i o 8,9%).

Według wstępnych danych¹, w listopadzie br. w województwie **przekazano do użytkowania** 154 mieszkania, tj. o 15 mniej niż przed rokiem (o 8,9%). W kraju oddano o 20,4% mieszkań więcej niż w analogicznym miesiącu ub. roku.

W województwie opolskim w badanym miesiącu mieszkania zostały przekazane w budownictwie indywidualnym – 150 (97,4% ogólnej liczby oddanych mieszkań) oraz przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – 4 (2,6%). Przed rokiem w tych formach budownictwa oddano odpowiednio: 121 (71,6%) i 48 (28,4%). W listopadzie br. roku nie oddano do użytkowania nowych mieszkań spółdzielczych, komunalnych, zakładowych i społecznych czynszowych. Mieszkania oddane do użytkowania w województwie opolskim stanowiły 0,9% mieszkań oddanych w kraju.

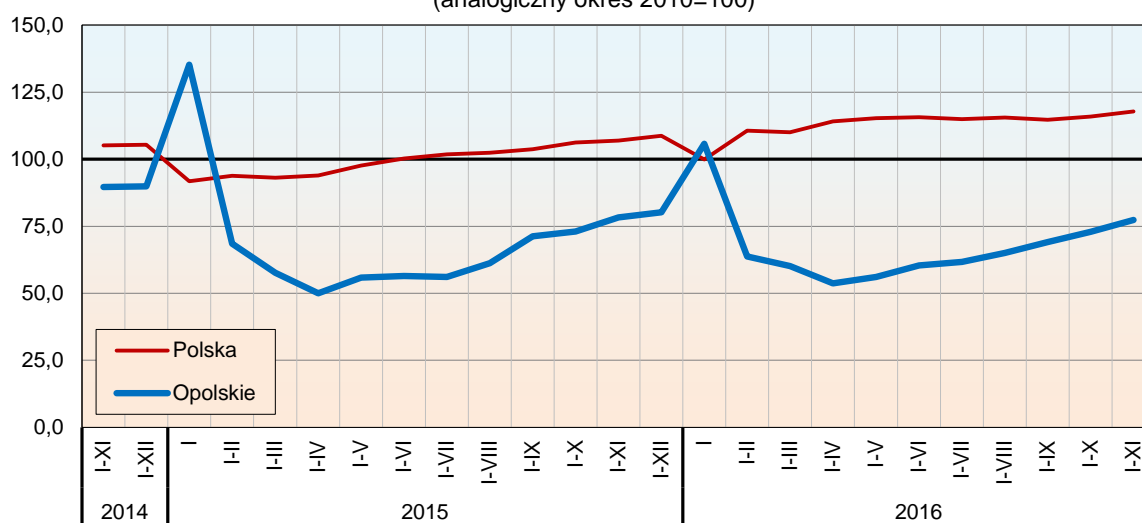
Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w okresie styczeń–listopad br. kształtowała się następująco:

Wyszczególnienie	Mieszkania oddane do użytkowania			Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	I–XI 2015= =100	
O g ó ł e m	1535	100,0	98,8	124,5
Indywidualne	1157	75,4	93,2	145,9
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	358	23,3	116,2	60,0
Spółeczne czynszowe	20	1,3	x	43,4

W okresie jedenastu miesięcy br. oddano do użytkowania 1535 mieszkań, tj. o 1,2% mniej niż przed rokiem. W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku spadek liczby oddanych mieszkań odnotowano w budownictwie indywidualnym (o 6,8%). W budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem natomiast odnotowano wzrost (o 16,2%) liczby oddanych mieszkań. W omawianym okresie nie oddano do użytkowania nowych mieszkań spółdzielczych, komunalnych i zakładowych.

DYNAMIKA MIESZKAŃ ODDANYCH DO UŻYTKOWANIA

(analogiczny okres 2010=100)

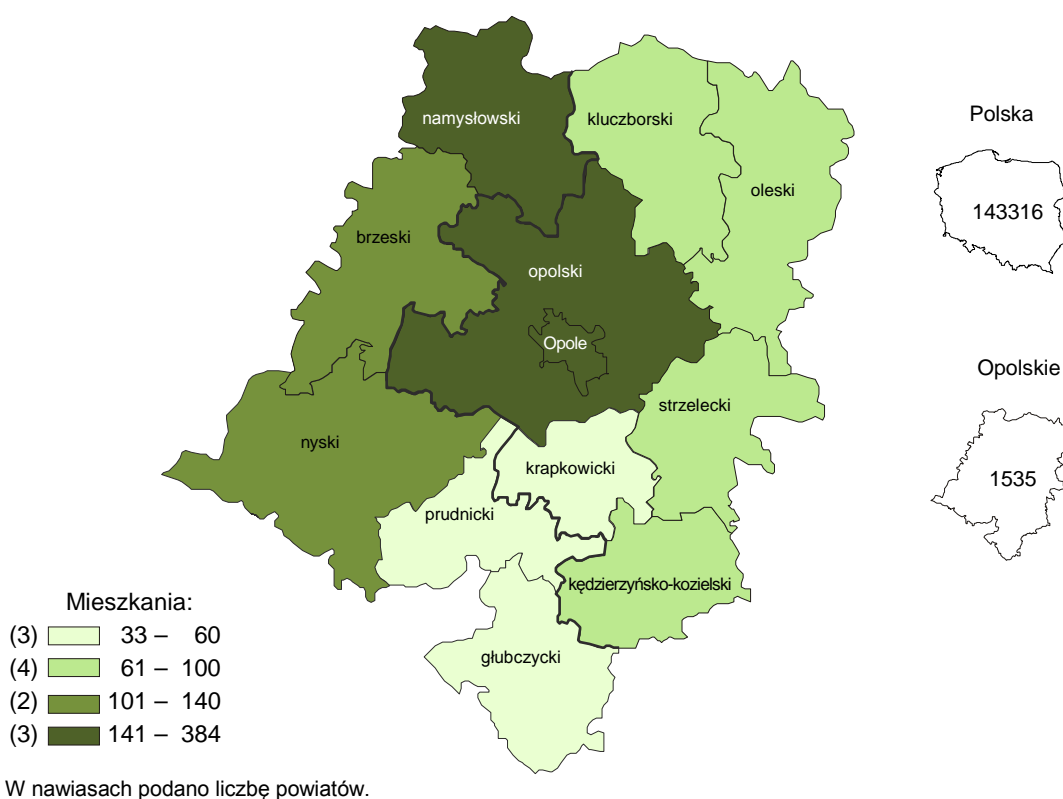
¹Dane meldunkowe – mogą ulec zmianie po opracowaniu sprawozdań kwartalnych.

Przeciętna powierzchnia mieszkania oddanego do użytkowania w okresie styczeń–listopad br. wynosiła 124,5 m² i była o 6,8 m² mniejsza niż w analogicznym okresie ub. roku. Największe mieszkania wybudowali inwestorzy w budownictwie indywidualnym. W analizowanym okresie odnotowano spadek przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (o 3,4%) oraz w budownictwie indywidualnym (o 1,9%).

W okresie styczeń–listopad br. najwięcej mieszkań przekazano do użytkowania w m. Opolu (384) oraz w powiatach: opolskim (273) i namysłowskim (182). Najmniej wybudowano w powiecie głubczyckim (33) oraz prudnickim (42).

Mieszkania o największej powierzchni użytkowej oddano w powiatach: nyskim (173,7 m²), krapkowickim (172,8 m²) oraz strzeleckim (171,8 m²). Najmniejsze wybudowano w m. Opolu (71,7 m²) oraz powiecie namysłowskim (89,8 m²).

MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA WEDŁUG POWIATÓW W OKRESIE STYCZEŃ–LISTOPAD 2016 R.

W listopadzie br. liczba mieszkań, na realizację których **wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym** wynosiła 190, tj. o 61,0% więcej niż w analogicznym miesiącu ub. roku. Z ogólnej liczby wydanych pozwoleń 49,5% dotyczyło mieszkań indywidualnych, 34,7% przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, a 15,8% komunalnych.

W analizowanym miesiącu **rozpoczęto budowę** 114 mieszkań, tj. o 30,5% mniej niż w listopadzie ub. roku. Z ogólnej liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto 96,5% dotyczyło mieszkań indywidualnych, a 3,5% przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem.

Liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym oraz mieszkań, których budowę rozpoczęto w okresie styczeń–listopad br. kształtowała się następująco:

Wyszczególnienie	Mieszkania, na realizację których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym			Mieszkania, których budowę rozpoczęto		
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	I–XI 2015=100	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	I–XI 2015=100
O g ó ł e m	2290	100,0	150,9	1963	100,0	124,6
Indywidualne	1533	66,9	122,9	1310	66,7	104,3
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	624	27,2	245,7	643	32,8	201,6
Komunalne	118	5,2	24razy	10	0,5	x
Zakładowe	2	0,1	x	–	–	x
Spółeczne czynszowe	13	0,6	108,3	–	–	x

RYNEK WEWNĘTRZNY

W listopadzie br. w województwie opolskim odnotowano wzrost w ujęciu rocznym (w cenach bieżących) zarówno **sprzedaży detalicznej** jak i **sprzedaży hurtowej**.

Sprzedaż detaliczna (zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe) była wyższa o 8,1% w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku.

W analizowanym okresie w grupach o znaczącym udziale w ogólnej wartości sprzedaży wzrost sprzedaży detalicznej wystąpił we wszystkich grupach, a najwyższy odnotowano w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 22,9%).

Dynamika i struktura (w cenach bieżących) sprzedaży detalicznej kształtowały się następująco:

Wyszczególnienie	XI 2016	I–XI 2016	
	analogiczny okres roku poprzedniego = 100	w odsetkach	
O g ó ł e m^a	108,1	99,7	100,0
w tym:			
Pojazdy samochodowe, motocykle, części	122,9	106,4	24,3
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe	100,3	99,7	26,1
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach	109,0	104,7	2,3
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny	84,8	84,3	5,0
Tekstylia, odzież, obuwie	99,4	96,5	1,7
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach	130,3	102,2	6,6
Pozostałe	104,9	94,4	13,1

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym w omawianym okresie stanem organizacyjnym. Odnotowane zmiany (wzrost/spadek) sprzedaży detalicznej w poszczególnych grupach rodzajów działalności przedsiębiorstw mogą zatem również wynikać ze zmiany przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa oraz zmian organizacyjnych. Nie ma to wpływu na dynamikę sprzedaży detalicznej ogółem.

W porównaniu z październikiem br. sprzedaż detaliczna była wyższa o 3,5%. Spośród grup o znaczącym udziale w sprzedaży detalicznej wzrost odnotowano w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 44,6%). Spadek natomiast wystąpił w grupie: żywność, napoje i wyroby tytoniowe (o 8,9%) oraz „pozostałe” (o 6,8%).

W okresie styczeń–listopad br. sprzedaż detaliczna była o 0,3% niższa niż w analogicznym okresie 2015 r.

W kraju w porównaniu z listopadem 2015 r. odnotowano wzrost sprzedaży detalicznej o 6,6%.

Sprzedaż hurtowa w przedsiębiorstwach handlowych w listopadzie br. była wyższa niż przed rokiem o 30,1%, a w przedsiębiorstwach hurtowych o 31,1%. W odniesieniu do października br. odnotowano wzrost sprzedaży hurtowej odpowiednio: o 3,8% i o 4,9%.

W okresie styczeń–listopad br. w porównaniu z analogicznym okresem 2015 r. sprzedaż hurtowa w przedsiębiorstwach handlowych była wyższa o 15,6%, a w przedsiębiorstwach hurtowych o 16,1%.

WYBRANE DANE O WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM

WYSZCZEGÓLNIENIE		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
A – 2015													
B – 2016													
Ludność ^a w tys.	A	.	.	.	.	.	998,9	.	.	.	.	.	996,0
	B	.	.	.	.	.	994,5	.	.	.	.	.	
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ^b w tys. osób	A	92,9	93,2	93,2	92,9	92,9	92,8	92,9	92,6	92,5	92,7	92,9	92,9
	B	94,0	94,4	94,5	94,4	94,4	94,7	93,9	93,9	94,1	94,0	94,1	
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	102,4	102,1	102,4	101,5	101,6	101,4	101,6	101,0	100,6	100,9	101,1	101,1
	B	101,1	101,3	101,4	101,7	101,7	102,0	101,1	101,4	101,7	101,4	101,3	
poprzedni miesiąc = 100	A	101,2	100,3	100,0	99,6	100,0	100,0	100,1	99,6	100,0	100,2	100,2	99,9
	B	101,2	100,5	100,1	99,9	100,0	100,3	99,2	99,9	100,2	99,9	100,1	
Bezrobotni zarejestrowani (stan w końcu okresu) w tys. osób	A	44,4	44,5	42,9	41,2	39,5	37,2	35,7	35,1	34,3	33,8	34,0	36,2
	B	38,3	38,3	36,9	35,2	33,7	32,8	32,0	31,9	31,5	31,1	31,3	
Stopa bezrobocia ^c (stan w końcu okresu) w %	A	12,3	12,3	11,9	11,5	11,0	10,5	10,1	9,9	9,7	9,6	9,6	10,1
	B	10,6	10,6	10,2	9,8	9,4	9,2	9,0	8,9	8,8	8,7	8,7	
Oferty pracy (zgłoszone w ciągu miesiąca)	A	3122	3391	3819	3461	3367	3592	4647	3662	4251	3703	2897	3314
	B	3622	5003	4126	4401	3798	3889	4249	4190	4607	3542	4212	
Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan w końcu okresu)	A	23	19	16	13	13	11	10	9	9	12	14	22
	B	15	13	11	9	8	8	8	8	8	9	8	
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł	A	3545,06	3479,47	3776,89	3914,19	3533,01	3621,75	3704,87	3602,47	3661,73	3743,99	3762,04	3972,41
	B	3647,73	3681,42	3967,03	3883,35	3844,83	3815,48	3855,51	3811,69	3823,36	3844,02	3937,39	
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	105,3	104,7	107,0	107,3	99,9	104,3	103,7	103,3	102,7	104,1	104,7	105,8
	B	102,9	105,8	105,0	99,2	108,8	105,3	104,1	105,8	104,4	102,7	104,7	
poprzedni miesiąc = 100	A	94,4	98,1	108,5	103,6	90,3	102,5	102,3	97,2	101,6	102,2	100,5	105,6
	B	91,8	100,9	107,8	97,9	99,0	99,2	101,0	98,9	100,3	100,5	102,4	
Wskaźnik cen:													
towarów i usług konsumpcyjnych ^d :													
analogiczny okres poprzedniego roku = 100	A	.	.	98,2	.	.	98,9	.	.	99,2	.	.	99,4
	B	.	.	99,0	.	.	99,1	.	.	99,2	.	.	

a Stan na koniec okresu. b W przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo, szacowanej na koniec każdego miesiąca. d W kwartale.

WYBRANE DANE O WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
A – 2015													
B – 2016													
Wskaźnik cen (dok.):													
skupu ziarna zbóż:													
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100 ..	A	89,8	91,7	88,8	85,8	82,5	85,2	103,8	104,9	109,6	113,0	111,5	107,0
	B	97,9	93,7	94,6	94,5	98,9	97,1	91,6	89,9	94,4	90,1	89,2	
poprzedni miesiąc = 100	A	108,1	100,0	97,1	99,4	95,9	101,3	101,4	100,6	101,0	101,0	101,0	100,6
	B	98,9	95,7	98,0	99,3	100,4	99,5	95,7	98,7	105,9	96,4	99,9	
skupu żywca rzeźnego wołowego (bez cieląt):													
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100 ..	A	93,2	98,4	105,2	103,0	93,6	102,4	94,7	107,7	106,2	102,6	104,7	99,1
	B	108,0	96,8	95,9	92,0	102,7	99,5	101,7	109,7	102,0	102,4	107,8	
poprzedni miesiąc = 100	A	96,6	108,4	101,6	97,7	88,6	107,6	92,6	105,1	102,0	96,2	101,6	103,1
	B	105,3	97,2	100,7	93,7	98,8	104,2	94,7	113,3	94,9	96,6	106,9	
skupu żywca rzeźnego wieprzowego:													
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100 ..	A	81,2	96,6	92,4	87,0	81,8	83,2	83,5	86,8	94,6	96,6	86,7	93,8
	B	99,0	95,8	96,9	92,6	107,6	112,9	122,6	121,0	117,3	115,2	100,3	
poprzedni miesiąc = 100	A	98,8	108,1	100,2	101,3	94,6	105,9	99,7	100,1	105,7	94,9	87,2	98,9
	B	104,3	104,6	101,4	96,8	110,0	111,1	108,3	98,8	102,5	93,2	99,8	
Relacje cen skupu ^a żywca wieprzowego do cen targowiskowych żyta	A	8,6	8,6	7,8	7,0	6,0	6,8	6,2	8,2	7,7	6,3	5,0	5,4
	B	x	5,4	5,6	5,1	6,5	x	x	x	x	x	7,1	
Produkcja sprzedana przemysłu ^b (w cenach stałych):													
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	103,8	105,3	108,7	102,7	104,6	108,4	105,4	108,1	104,9	103,3	116,2	107,8
	B	104,0	112,0	103,9	109,7	107,4	114,8	96,6	114,7	104,4	98,4*	105,2	
poprzedni miesiąc = 100	A	101,0	102,8	117,0	94,0	99,0	103,3	102,1	90,0	115,5	100,7	96,9	89,2
	B	97,4	110,7	108,5	99,3	97,0	110,4	86,0	106,8	105,1	94,9*	103,6	
Produkcja budowlano-montażowa ^b (w cenach bieżących):													
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	123,9	120,6	134,7	135,0	98,3	114,2	109,6	86,6	86,0	102,2	85,0	103,8
	B	90,0	74,4	59,3	98,5	94,1	85,2	85,4	98,6	118,2	97,4	101,4	
poprzedni miesiąc = 100	A	44,5	141,4	134,8	91,9	96,2	111,7	94,4	89,4	109,4	114,2	87,5	134,5
	B	38,6	116,9	107,5	152,6	91,8	101,1	94,6	103,2	131,0	94,2	91,1	

a Ceny bieżące bez VAT. b W przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

WYBRANE DANE O WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
A – 2015													
B – 2016													
Mieszkania oddane do użytkowania (od początku roku)	A	119	230	381	483	603	743	841	1019	1247	1385	1554	1723
	B	93	214	397	519	605	793	925	1083	1209	1381*	1535	
analogiczny okres poprzedniego roku = 100	A	82,6	61,8	73,1	71,1	79,1	83,7	80,8	89,9	96,0	85,3	87,4	89,1
	B	78,2	93,0	104,2	107,5	100,3	106,7	110,0	106,3	97,0	99,7*	98,8	
Sprzedaż detaliczna towarów ^a (w cenach bieżących):													
analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100	A	101,2	91,1	107,9	101,8	107,0	110,8	102,1	102,9	99,7	103,4	107,6	99,6
	B	99,8	106,7	99,4	98,0	98,1	94,3	95,5	108,2	103,1	91,3	108,1	
poprzedni miesiąc = 100	A	76,3	96,8	127,1	101,0	97,4	101,2	100,0	100,5	97,3	111,9	87,5	111,3
	B	76,5	103,6	118,3	99,6	97,5	97,3	101,3	113,8	92,7	99,2	103,5	
Wskaźnik rentowności obrotu w przedsiębiorstwach ^b :													
brutto ^c w %	A	.	.	4,2	.	.	4,2	.	.	4,6	.	.	4,3
	B	.	.	4,2	.	.	4,6	.	.	4,7	.	.	
netto ^d w %	A	.	.	3,4	.	.	3,4	.	.	3,9	.	.	3,5
	B	.	.	3,3	.	.	3,8	.	.	3,9	.	.	
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw ^b (ceny bieżące) w tys. zł	A	.	.	297741	.	.	667981	.	.	1091246	.	.	1614800
	B	.	.	256994	.	.	610026	.	.	987539	.	.	
analogiczny okres poprzedniego roku = 100 (ceny bieżące)	A	x	x	147,4	x	x	141,1	x	x	136,8	x	x	129,4
	B	x	x	86,3	x	x	91,3	x	x	90,5	x	x	
Podmioty gospodarki narodowej ^e w rejestrze REGON (stan w końcu okresu)	A	99997	100010	99956	100087	100101	100296	100430	100556	100702	100820	100662	100432
	B	100396	100442	100482	100565	100678	100221	100233	100193	100264	100302	100277	
w tym spółki handlowe	A	6717	6754	6783	6815	6843	6884	6923	6961	7001	7027	7053	7079
	B	7117	7154	7211	7265	7292	7336	7375	7390	7426	7449	7485	
w tym z udziałem kapitału zagranicznego	A	1491	1488	1492	1493	1495	1491	1487	1485	1484	1481	1484	1482
	B	1485	1485	1487	1487	1489	1501	1504	1499	1496	1498	1503	

a W przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b W przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 49 osób; dane są prezentowane narastająco. c Relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności. d Relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności. e Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

WYBRANE DANE O PODREGIONACH I POWIATACH W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W 2016 R.

Stan na koniec listopada

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zarejestrowani bezrobotni			Stopa bezrobocia ^a w %	Mieszkania oddane do użytkowania ^b (od początku roku)		Podmioty gospodarki narodowej ^c w rejestrze REGON	
	ogółem	z ogółem			ogółem	w tym budownictwo indywidualne	ogółem	w tym spółki handlowe
		kobiety	długotrwale bezrobotni					
WOJEWÓDZTWO	31252	17628	17073	8,7	1535	1157	100277	7485
Podregion nyski	14195	7757	7841	12,1	525	443	36535	1788
<i>powiaty:</i>								
Brzeski	3651	2033	1949	12,5	129	123	10001	543
Głubczycki	1991	1145	1252	12,5	33	33	4057	156
Namysłowski	1529	895	854	11,5	182	108	4303	238
Nyski	4763	2436	2406	11,4	139	137	13646	660
Prudnicki	2261	1248	1380	13,0	42	42	4528	191
Podregion opolski	17057	9871	9232	7,1	1010	714	63742	5697
<i>powiaty:</i>								
Kędzierzyńsko-kozielski	3322	1934	2021	10,0	65	65	9052	693
Kluczborski	1981	1194	1066	9,5	72	60	6199	298
Krapkowicki	1685	1095	985	6,3	57	57	4880	401
Oleski	1569	943	830	6,5	87	87	5518	262
Opolski	3528	1973	1856	9,1	273	264	12098	728
Strzelecki	1498	907	717	6,0	72	72	5282	343
Miasto na prawach powiatu – Opole	3474	1825	1757	4,8	384	109	20713	2972

a Udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo. b Dane wstępne. c Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.